

Minimální preventivní program

2025 / 2026

Základní škola
 ZÁRYBY

Obsah

Obsah.....	2
I. Úvod.....	3
II. Východiska pro preventivní program.....	3
III. Charakteristika školy.....	3
IV. Školní poradenské pracoviště, koordinace preventivních aktivit.....	4
V. Cílové skupiny a jejich preventivní působení.....	5
VI. Cíle preventivního programu	7
VII. Metody práce	8
VIII. Realizace preventivního programu.....	9
IX. Závěr.....	11
Příloha č. 1 Školní program proti šikaně.....	12
Příloha č. 2 Krizový plán školy.....	15
POSTUP ŠKOLY PŘI VÝSKYTU A KONZUMACI TABÁKOVÝCH VÝROBKŮ A NIKOTINOVÝCH SÁČKŮ VE ŠKOLE.....	15
POSTUP ŠKOLY PŘI VÝSKYTU A KONZUMACI ALKOHOLU VE ŠKOLE.....	16
POSTUP ŠKOLY PŘI KONZUMACI, DISTRIBUCI NEBO NÁLEZU OMAMNÝCH A PSYCHOTROPNÍCH LÁTEK (dále jen OPL) VE ŠKOLE	17
POSTUP ŠKOLY PŘI ŘEŠENÍ NETOLISMU	18
POSTUP ŠKOLY PŘI ŘEŠENÍ SEBEPOŠKOZOVÁNÍ.....	19
POSTUP ŠKOLY PŘI ŘEŠENÍ ZÁVISLOSTI NA NOVÝCH NÁBOŽENSKÝCH HnutíCH	20
POSTUP ŠKOLY PŘI ŘEŠENÍ RIZIKOVÉHO SEXUÁLNÍHO CHOVÁNÍ	21
POSTUP ŠKOLY – PŘÍSLUŠNOST K SUBKULTURÁM.....	22
POSTUP ŠKOLY PŘI ŘEŠENÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	23
POSTUP ŠKOLY PŘI ŘEŠENÍ SEBEVRAŽDENÉHO CHOVÁNÍ	24
Příloha č. 3 Strategie předcházení školní neúspěšnosti.....	26
Příloha č. 4: Postup školy při řešení specifík v chování žáků s PAS.....	29

I. Úvod

Nárůst rizikového chování se v populaci dětí školního věku stává celospolečenským problémem. Právě děti patří k nejohroženější skupině už proto, že se u nich závislost utváří mnohem rychleji než u dospělých. Je nezbytné začít s primární prevencí rizikových projevů v chování dětí právě v době školní docházky. Uvědomujeme si, že úkolem školy není pouze předat svým žákům potřebné vědomosti v oblasti jednotlivých jevů rizikového chování, ale naučit je zaujmout postoj v dané situaci, rozhodnout se správně, umět říci ne. Snažíme se u nich rozvíjet nejen sociální dovednosti, ale i ty další nezbytné pro běžný život. Vedeme žáky ke správnému, pozitivnímu sebehodnocení, ke schopnosti vyhledat účinnou pomoc v situaci, kdy si nevědí rady a k hodnotnému využití volného času.

II. Východiska pro preventivní program

Preventivní program vychází z Metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j.: 21291/2010-28, z vyhlášky MŠMT č. 72/2005Sb. o poskytování poradenských služeb ve školských zařízeních a Metodického pokynu MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č.j.: 28275/2000-22.

Primární prevence rizikových projevů chování u žáků v působnosti MŠMT se zaměřuje:

1. Na předcházení rozvoje rizik, které směřují zejména k následujícím projevům v chování žáků: agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimédií, násilí, vandalismus, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie, záškoláctví, závislostní chování, užívání všech návykových látek, netolismus, gambling, rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, prevenci úrazů, spektrum poruch příjmu potravy, negativní působení sekt a náboženských hnutí, příslušnost k subkulturám, rizikové sexuální chování, sebepoškozování
2. Na rozpoznání a zajištění včasné intervence zejména v případech: domácího násilí, šikanování, násilného chování, zanedbávání, zneužívání a týrání dětí, včetně komerčního zneužívání, ohrožování výchovy dítěte, experimentování s návykovými látkami, rizikových stravovacích návyků vedoucích k poruchám příjmu potravy (mentální bulimie, mentální anorexie).

III. Charakteristika školy

Vyučování v nové budově ZŠ bylo zahájeno 16. 9. 1907. Od roku 2003 má škola právní subjektivitu. Navštěvují ji žáci ze Zárýb a Martinova. Žáci 1. - 5. ročníku jsou vzdělávání podle programu Základní škola. Součástí školy je školní družina. Škola pořádá recitační soutěže, pěvecké soutěže, plavecký výcvik, školu v přírodě, je zapojena do Odznaku všestrannosti, Ovoce a zelenina do škol, Zdravě5, Matematického klokana, Bobříka informatiky, podporuje finanční gramotnost, spolupracuje s ekocentrem Koniklec, obecní knihovnou, s městskou policií v rámci prevence a dopravní výchovy a nabízí bohatý program školní družiny.

Kromě udržování tradic je podporována tvořivost a kreativita dětí. K jejich zdravému vývoji přispívají relaxační přestávky a dostatečný pobyt na čerstvém vzduchu. Režim školy je přizpůsoben potřebám dětí-organizace vyučovacích hodin, pitný režim. Vedení školy spolu s pedagogickým sborem se věnuje rozvoji talentovaných žáků, podporuje péči o integrované žáky, snaží se, aby žáci chodili do školy rádi, aby otevřeně vyjadřovali své názory, uměli argumentovat, byli vedeni k vzájemnému hodnocení a sebehodnocení. Hlavním cílem je vytvořit u každého žáka pozitivní vztah ke vzdělání a motivovat ho k celoživotnímu vzdělání.

Naši žáci mají možnost sdělovat své názory a podněty k chodu školy ředitelce školy prostřednictvím žakovských rad, které se konají pravidelně a jsou na nich postupně přítomni všichni žáci školy.

Ve škole pracuje výchovná poradkyně, školní metodik prevence a koordinátor pro nadané žáky. Pracujeme s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a věnujeme se rovněž žákům nadaným. Také se věnujeme žákům ohroženým školním neúspěchem. Škola má v letošním školním roce 4 třídy na I. stupni.

IV. Školní poradenské pracoviště, koordinace preventivních aktivit

Realizaci preventivního programu řídí školní poradenské pracoviště a podílejí se na ní všichni zaměstnanci školy. Práci školního poradenského pracoviště koordinuje ředitelka školy. Tvoří ho výchovný poradce, školní metodik prevence a koordinátor pro nadané žáky.

Ředitelka školy: Mgr. Patricie Holečková

Zodpovídá za sestavení a realizaci preventivního programu, sleduje efektivitu prevence rizikového chování, vytváří materiální, personální, časové a další podmínky pro realizaci preventivních aktivit

Školní metodik prevence: Miroslava Jasenská

Sestavuje preventivní program a vyhodnocuje jeho realizaci za uplynulý školní rok, mapuje výskyt, a eviduje rizikové chování žáků, zajišťuje preventivní aktivity pro žáky, zajišťuje preventivní programy pro třídy, poskytuje materiály a informace k dané problematice ostatním pedagogům, spolupracuje s vedením školy, třídními učiteli, ostatními pracovníky školy, OSPOD, PPP, Městskou policií, Policií ČR a dalšími organizacemi, institucemi a odborníky.

Výchovný poradce: Mgr. Patricie Holečková

Eviduje žáky se specifickými vzdělávacími potřebami a žáky nadané, zajišťuje realizaci podpůrných opatření pro žáky se SVP, pomáhá při tvorbě PLPP a IVP pro žáky se specifickými vzdělávacími potřebami a žáky nadané a při sestavování vyrovnávacích programů pro cizince, provádí kariérové poradenství, spolupracuje s PPP, SPC, OSPOD, Městskou policií, Policií ČR a s dalšími organizacemi.

Koordinátor pro nadané žáky: Mgr. Patricie Holečková

Identifikuje nadané a mimořádně nadané žáky ve spolupráci s pedagogickým sborem a školskými poradenskými zařízeními, vede jejich evidenci a sleduje jejich vzdělávací potřeby. Podílí se na sestavování a realizaci podpůrných opatření včetně PLPP a IVP pro nadané žáky. Navrhuje a organizuje obohacující aktivity a rozšiřující vzdělávací obsah v rámci výuky i mimo ni. Poskytuje

konzultace a metodickou podporu ostatním pedagogům při práci s nadanými žáky, spolupracuje s výchovným poradcem, školním psychologem, PPP, SPC, vedením školy i zákonnými zástupci žáků.

Třídní učitelé

Mapují vztahy žáků v třídním kolektivu, zjišťují rizikové jevy ve své třídě, jsou manažery třídního dění a preventivních aktivit, případné problémy konzultují s výchovným poradcem a metodikem prevence.

V. Cílové skupiny a jejich preventivní působení

Preventivní program je zaměřen na tyto cílové skupiny:

- žáci I. stupně
- rodiče
- pedagogičtí pracovníci

Preventivní působení přímo na žáka:

- **Společné stanovení a zažití pravidel soužití mezi žáky a učiteli**

Kromě společného Školního řádu jsou v každé třídě žáky vytvořena „Třídní pravidla“, ve kterých jsou uvedeny povinnosti a práva žáků, která se mohou během celého školního roku doplňovat. Vycházíme z toho, že pravidla, vytvořená za spoluúčasti žáků budou také žáky dodržována bez pomoci vnější motivace. Ve škole fungují „Žákovské rady“, jedná se o schůzky žáků s ředitelkou školy, které se konají zpravidla jednou za měsíc. Slouží pro projednávání problémů a nápadů, které toto období přineslo. Přítomni jsou vždy maximálně dva žáci za třídu, kteří jsou pro každý měsíc vybráni třídou nebo třídní učitelkou. Ti se před schůzkou poradí s celou třídou, co by bylo potřeba probrat, navrhnout, zeptat se. Během školního roku se tak na radách vystřídají všichni žáci školy. Jednou za čtvrtletí se sejde celá škola v tzv. Komunitním kruhu, kde společně vyhodnotíme uplynulé období a každý žák, i každý pedagog má možnost vyjádřit svůj názor nebo pocit ze života ve škole. I v průběhu kruhu se snažíme vyřešit některé nedostatky v chování nebo alespoň na ně poukázat. Během celého školního roku pak podle situací, které nastanou, diskutujeme o problémech samozřejmě i v rámci ostatních předmětů. Menší komunitní kruhy probíhají nejméně jednou týdně v rámci jednotlivých tříd jako třídnické hodiny.

- **Osobnostní rozvoj žáků**

Uvědomujeme si, že spokojené a zdravě sebevědomé dítě má daleko větší šanci odolat negativním vlivům okolí, a to i v pozdějším období (kdy se tyto vlivy zintenzivňují a zesilují). Snažíme se o takový styl vyučování, aby každé dítě mohlo najít své uplatnění a zažívalo opakovaně pocit úspěchu. V rámci hodnocení se snažíme ohodnotit a vyzdvihnout především to, co se žákům podařilo, na čem usilovně a poctivě pracovali. Vedeme je k vědomí, že chybami se člověk učí a že odstraňování chyb a nedostatků je součástí vzdělávacího procesu. Žáci se učí zdravému sebehodnocení v rámci každé vzdělávací oblasti. Zvláště v předmětech – Hudební, Výtvarná a Tělesná výchova jsou žáci vedeni k tomu, že není důležitá známka, ale vlastní prožitek a uspokojení z toho, že na něčem zajímavém a přínosném pracovali, že se něco nového naučily.

V tělesné výchově dbáme na ohleduplnost a fair – play chování v průběhu her a soutěží. Navštěvujeme s žáky řadu kulturních akcí a prožitkově-vzdělávacích programů, pořádáme školu v přírodě. Zážitky z těchto akcí umocňují pozitivní ladění osobnosti žáka a probouzejí v nich chuť zajímat se o různorodé oblasti lidského konání v dobrém slova smyslu. Věnujeme zvýšenou pozornost žákům problémovým, s horším prospěchem, žákům z rodin s méně podnětným rodinným zázemím.

- **Výchova ke zdravému životnímu stylu**

Zejména v hodinách Prvouky, Přírodovědy a Tělesné výchovy se snažíme vštípit žákům přesvědčení, že zdraví je základní životní hodnotou, kterou je třeba chránit, seznamujeme žáky se vším, co zdraví škodí, vedeme je k tomu, aby i sami dokázali rozpoznat znaky zdravého životního stylu, snažíme se potřebná témata nenásilně propojit s probíraným učivem. Vštěpuje jim, že člověk je součástí přírody, je zde pouze díky ní a nechce-li si sám ohrozit svou existenci, musí přírodu chránit. Chceme, aby žáci věděli, že zdraví člověka také závisí na tom, v jakém prostředí žije a jakým způsobem žije a je tudíž sám za své zdraví odpovědný. Zároveň vedeme žáky k uvědomění si různých druhů nebezpečí (např. šikana, hazardní hráčství, týrání, doprava, extrémní sporty) a možnému předcházení těchto rizik. Snažíme se u žáků prostřednictvím výtvarných a hudebních činností posilovat vědomí, že ve světě kolem nich jsou krásy a hodnoty. Tento styl výchovného působení potlačuje vlivy konzumního způsobu života, které na žáky působí ze všech stran.

- **Rozvoj schopností diskutovat, komunikovat, řešit problémy a konflikty**

Nezastupitelné místo zde má dramatická výchova. V hodinách Českého jazyka, Prvouky a Přírodovědy vytváříme modelové situace, které mohou nastat a pomocí různých dramatických technik je s žáky řešíme. Učí se tak jednat samostatně, rozhodovat se sami za sebe, komunikovat, spolupracovat a soucítit s ostatními. Učí se nebát se projevit své emoce, snažit se je ovládat. Také v ostatních předmětech vedeme žáky ke kritickému myšlení (tj. umět přizpůsobovat nově nabyté informace svému vlastnímu myšlení, třídit je, ověřovat a doplňovat). Chceme, aby žáci uměli vyjádřit svůj názor i klást otázky, používat vhodné formy komunikace, umět říci „ne“, dokázat odmítnout nabídku, svěřit se svými pochybnostmi rodičům i učitelům. Důležitou možností vyzkoušet si vyjádřit srozumitelně svůj názor je Žákovská rada a Komunitní kruh školy. V prvouce, vlastivědě a přírodovědě, ale i dalších předmětech stále více uplatňujeme metody kooperativního učení, při nichž se žáci učí navzájem spolupracovat a smysluplně ve skupině vrstevníků diskutovat nad daným problémem. Další příležitostí, kdy mají žáci možnost řešit konflikty, učit se toleranci a empatii, ale zároveň brzdit své negativní emoce jsou hodiny tělesné výchovy, také společný čas trávený na ozdravném pobytu i soužití ve školní družině. Snažíme se také realizovat různé besedy pro žáky, s přihlédnutím k jejich věku, na téma šikany, kyberšikany, sexuální výchovy a problematiky různých závislostí (alkoholová, kuřácká, drogová, hazardní hry, mentální anorexie) s externími pracovníky – z řad policie, psychologů, lékařů apod. Domníváme se, že setkání s profesionálem a odborníkem obohacené o ukázky z praxe, bude pro žáky značně podnětným zážitkem.

Preventivní působení na rodinu:

- **Vytváření kladných vztahů mezi rodinou a školou**

Snažíme se být školou otevřenou, včas a kvalitně informovat, vtahovat rodiče do dění ve škole a umožňovat jim aktivně se podílet na rozhodování (viz Školská rada, dotazníky, třídní informativní schůzky). Při vstupu do školy jsou obnovovány nástěnky. Jsou zde vystavovány práce žáků a

informace, zajímavé akce školy, také mimoškolní činnosti. Každá učitelka je rodičům k dispozici ke konzultaci. Vytváříme vlastní internetové stránky (www.zszaryby.cz), které jsou pravidelně aktualizovány. Každoročně probíhá na škole Den otevřených dveří.

- **Získání rodičů pro spolupráci**

Rodiče se školou velmi dobře a všestranně spolupracují. Žáci školy se pravidelně účastní při akci Vánoční rozsvícení stromku, což se samozřejmě neobejde bez zapojení rodičů v jejich volném čase. Každý rok probíhá setkání rodičů předškolních dětí s paní ředitelkou, jejímž cílem je hlavně seznámení se se způsobem vzdělávání a navázání spolupráce (Den otevřených dveří). Pro budoucí prvňáčky se organizuje Škola nanečisto.

- **Společné akce školy a rodičů**

Pořádáme akce, do kterých se mohou zapojit nejen žáci, ale i jejich rodiče. Vystupujeme každoročně na Vánočním rozsvícení stromečku, zveme rodiče i ostatní obyvatele obce, aby nám ukázali své koníčky, nebo vyprávěli o svém zaměstnání, pořádáme tvořivé dílny. Těch se mohou zúčastnit společně s dětmi a učitelkami rodiče, prarodiče, sourozenci a další přátelé školy. Škola je tak otevřeným prostorem pro společné setkávání obyvatel různých generací.

Další vzdělávání pedagogů:

Základem dobré školy jsou samozřejmě vzdělání učitelé, ochotní dále na sobě pracovat a získané dovednosti a znalosti poté při vyučování též využívat. Čteme odbornou literaturu a odborné články na internetu, v novinách či časopisech, snažíme se čerpat z nabídky pedagogických center a jiných subjektů, poskytujících další vzdělávání pedagogů (samostudium). Někteří absolvují vhodná školení a kurzy jako jednotlivci, snažíme se pořádat také týmová školení pro celý pedagogický sbor. Vzhledem k malému počtu vyučujících na škole není problém ihned si svoje zkušenosti a informace předávat, spolupracovat, případné problémy společně řešit, konzultace pedagogů s metodikem prevence, metodik prevence předává ostatním pedagogům informace o změnách a novinkách v rámci prevence rizikového chování.

VI. Cíle preventivního programu

Vize školy

Cílem „Preventivního programu“ je vytvářet ve škole kvalitní mezilidské vztahy, pracovat v přátelském ovzduší a prevencí předcházet rizikovému chování našich žáků. Cílená a programově zaměřená práce s třídním kolektivem pomůže vytvářet kamarádské a nezávadné prostředí ve třídě. V letošním roce se opět zaměříme na osobnostní a sociální výchovu našich žáků, zejména na budování kladných postojů a zlepšení vzájemné komunikace. Žáky povedeme ke zdravému životnímu stylu. Budeme se snažit nadále zlepšovat vztahy mezi žáky, jejich chování mezi sebou, ale i k dospělým osobám a pěstovat u nich větší pocit zodpovědnosti za své jednání a samostatnost. Naším cílem je i nadále snižovat u našich žáků výskyt všech projevů rizikového chování.

1. Dlouhodobé cíle

- podporovat a rozvíjet osobnostní a sociální kompetence žáků
- rozvíjet sociální dovednosti, vést žáky k odpovědnosti za své chování, uvědomění si důsledků svého jednání, pochopení pojmu sebeúcta, posilovat komunikační dovednosti

- zvyšovat schopnost řešit problémy, konflikty, adekvátně reagovat na stres, neúspěch, kritiku, prohloubit informovanost žáků v oblasti jednotlivých typů rizikového chování, snažit se snižovat u našich žáků projevy rizikového chování, které zaznamenáváme nejčastěji (záškoláctví a skryté záškoláctví, neplnění školních povinností, nevhodné chování při výuce), vést žáky ke zdravému životnímu stylu a k odpovědnosti za své zdraví, vytvářet pozitivní sociální klima
- pocit důvěry bez nadměrného tlaku na výkon, práce ve skupině vrstevníků i napříč ročníky, vytváření atmosféry pohody a klidu bez strachu a nejistoty, pečovat o duševní zdraví

2. Krátkodobé cíle

- pokračovat v pravidelných schůzkách a zajistit účinnou pomoc třídním učitelům a navrhnout možnosti řešení aktuálních problémů
- apelovat na třídní učitele, aby včas podchytili problémy v třídním kolektivu (negativní vztahy, neplnění školních povinností a počátky záškoláctví) a informovali ředitelku školy
- aktivně vyhledávat a pracovat se žáky, kteří jsou ohroženi školním neúspěchem a zaměřit se na zlepšení prospěchu (zlepšením prospěchu se také zlepší sebevědomí žáka a jeho postoj k učení)
- nabídnout pomoc jednotlivým žákům nebo třídám v oblasti prevence rizikového chování
- dotazníkovým šetřením směřovaným k našim žákům zjistit aktuální stav rizikového chování
- pokračovat v prohlubování znalostí ohledně bezpečného pohybu na sociálních sítích a upevnit si návyk zdravého užívání moderních technologií
- u žáků, kteří mají sklony k záškoláctví, posilovat návyk pravidelně docházet do školy a plnit školní povinnosti, jak to ukládá školní řád, a společně ve spolupráci s organizacemi a odborníky podporovat toto chování
- vést žáky k negativnímu postoji k užívání tabákových výrobků, upevňovat zdravé vztahy mezi žáky

VII. Metody práce

1. tradiční metody (výklad, předávání informací...)
2. vyhledávání informací žáky, jejich zpracování a předávání svým spolužákům
3. hraní rolí
4. skupinová práce
5. diskuse s žáky a obhajoba názorů
6. využívání audiovizuálních pořadů
7. besedy
8. exkurze
9. prožitkové formy vyučování
10. komunitní kruh
11. simulační hry
12. relaxační techniky
13. brainstorming
14. školy v přírodě
15. projekty různého rozsahu
16. podchycování zájmů žáků o určité činnosti
 - sport (reprezentace školy, olympiády)
 - zájmová činnost školní družiny

- literatura (soutěž v recitaci, čtenářské dílny)
- výtvarné činnosti

VIII. Realizace preventivního programu

1. Aktivity organizované v rámci vyučování

Témata z oblasti prevence rizikového chování jsou zařazena především do těchto předmětů: prvouka, přírodověda, český jazyk, tělesná výchova, matematika, vlastivěda, informatika.

ROČNÍK	PREVENCE	TÉMA	PŘEDMĚT
1., 2., 3.	Prevence záškoláctví	Práva a povinnosti žáka, školní řád	prvouka
		Třídní pravidla	prvouka, český jazyk
		Četba o správném chování	český jazyk
	Prevence šikany a extrémních projevů agrese, kyberšikany	Šikana	prvouka
		Bezpečný pohyb na internetu	informatika
		Třídní pravidla	prvouka
		Komunitní kruhy	český jazyk
		Třídnické hodiny	český jazyk
	Prevence rizikových sportů	Konflikt a jeho řešení	český jazyk
		Zásady správného chování a bezpečnosti při sportu	tělesná výchova
	Prevence rizikového chování v dopravě	První pomoc	prvouka
		Dopravní výchova-cesta do školy, pravidla silničního provozu z pohledu chodce a cyklisty	prvouka
	Prevence rasismu a xenofobie, Prevence působení sekt	Bezpečné chování v silničním provozu	prvouka
		Lidé kolem nás-multikulturní výchova, úcta k druhým	prvouka, český jazyk
	Prevence v adiktologii (užívání návykových látek a závislostní chování)	Pomoc dětem-linka důvěry, tísňové linky	prvouka
Protidrogová prevence		prvouka	
Prevence poruch příjmu potravin	Zdravá výživa, pitný režim, stolování, lidské tělo, nemoc	prvouka	
Právní vědomí napříč typy rizikového chování, prevence prekriminálního a kriminálního chování	Zásady správného chování, finanční gramotnost, třídní pravidla	matematika, český jazyk, prvouka	
4., 5.	Prevence záškoláctví	Práva a povinnosti školáka, školní řád, společná tvorba pravidel	přírodověda, český jazyk
		Aktivní trávení volného času	český jazyk
	Prevence šikany a extrémních projevů agrese, kyberšikany	Šikana – ochrana proti ní Pravidla třídy	český jazyk
		Komunitní kruhy Pravidelné třídní komunitní kruhy Prevence rizik internetu	přírodověda informatika
Prevence rizikových sportů	Zásady správného chování a bezpečnosti při sportu	tělesná výchova	

Prevence rizikového chování v dopravě	Dopravní výchova-cesta do školy, pravidla silničního provozu z pohledu chodce a cyklisty, dodržování pravidel při výjezdu mimo školu	přírodověda
Prevence rasismu a xenofobie, prevence působení sekt	Lidé kolem nás Respekt k odlišnostem-multikulturní výchova Diskriminace	vlastivěda
Prevence v adiktologii (užívání návykových látek a závislostní chování)	Protidrogová prevence (Dramatizace situací)	přírodověda český jazyk
Prevence poruch příjmu potravin	Zdravá výživa Lidské tělo a jeho ochrana-intimní hygiena Sexuální výchova Pitný režim Stolování	pracovní činnosti přírodověda
Právní vědomí napříč typy rizikového chování, prevence prekriminálního a kriminálního chování	Zásady správného chování Finanční gramotnost Třídní pravidla	matematika vlastivěda přírodověda
	Předčítání mladším žákům	český jazyk

Znalostní kompetence žáků:

1. - 3. ročník

- žáci uplatňují základní dovednosti a návyky související se zdravím a jeho preventivní ochranou,
- dokážou pojmenovat zdravotní rizika spojená s kouřením, pitím alkoholu a užíváním drog a léků,
- umí přivolat pomoc a ošetřit drobná zranění,
- respektují spolužáky s jejich přednostmi i nedostatky,
- znají základní pravidla účastníků silničního provozu,
- odmítají všechny formy násilí, vědí, kde hledat pomoc

4. – 5. ročník

- uplatňují účelné způsoby chování v situacích ohrožujících zdraví,
- předvedou v modelových situacích osvojené způsoby odmítání návykových látek,
- znají svá práva a vědí, na koho se obrátit v případě, že jsou porušována,
- umí komunikovat se službami poskytujícími poradenskou pomoc,
- umí rozpoznat projevy lidské nesnášenlivosti,
- znají činnosti, které vedou ke zdravému životnímu stylu,
- znají zdravotní a sociální rizika návykových látek, - mají povědomost o tom, že jednání ohrožující druhé je protiprávní

- přednášky a besedy
 - Městská policie
 - Policie ČR
 - obecní knihovna, dle nabídky
- účast ve znalostních a sportovních soutěžích (školní/v rámci okresu/kraje/republiky)
 - olympiády
 - recitační soutěž
 - pěvecká soutěž
 - matematická soutěž Klokan
 - výtvarné soutěže
 - sportovní soutěže (florbal, fotbal, vybíjená, atletika, plavání ...), účast v ostatních soutěžích dle aktuální nabídky
- akce směřující k oživení klimatu ve škole
 - projektové dny
 - Kurz ochrany člověka za mimořádných událostí
 - Mikulášská nadílka
 - vánoční vystoupení
 - rozloučení se žáky 5. ročníku
 - Den dětí
 - Sportovní dny
- akce zlepšující klima v třídních kolektivech
 - výlety
 - škola v přírodě
 - exkurze
 - besedy
- žákovské rady pod vedením ředitelky školy

2. **Aktivity organizované mimo dobu vyučování**

- Školní družina
 - besedy
 - exkurze
 - široká nabídka zájmové činnosti

IX. Závěr

Preventivní program je součástí výchovy a vzdělávání žáků po celou dobu školní docházky. K dosažení efektivnosti programu je důležitá úzká spolupráce všech článků, které se na prevenci podílí, a to jak pedagogického sboru, tak i žáků, rodičů a dalších odborníků. Pokud se rozhodneme preventivně působit, musíme si uvědomit, že jde o dlouhodobý a nikdy nekončící proces, u kterého nemůžeme v žádném případě očekávat okamžité výsledky. Postupovat musíme drobnými kroky a nezbývá nám, než se radovat i ze sebemenších úspěchů. Efektivita našeho působení se mnohdy projeví až tehdy, když naši žáci opustí školu a jsou schopni se plnohodnotně uplatnit v konkurenční společnosti svých vrstevníků. Cílem našeho preventivního programu je tedy snaha vybavit žáka informacemi, ale hlavně schopností, vůlí a rozumovými předpoklady ubránit se negativním vlivům společnosti a vyhnout se tak rizikovému chování.

Příloha č. 1 Školní program proti šikaně

Charakteristika šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Rovněž se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Je to zneužití informačních a komunikačních technologií, zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti. Za šikanování se nepovažuje škádlení a jednorázová agrese.

Pocit bezpečí každého jedince a jeho začlenění do třídního kolektivu je základní podmínkou vytváření produktivního prostředí a dobrého sociálního klimatu třídy a školy. Naší povinností je předcházet všem náznakům násilí a šikanování. Šikanování v jakékoli formě a podobě nesmí být pracovníky školy akceptováno. Samotní pedagogičtí pracovníci nesmí svým jednáním s některými žáky a chováním vůči nim podněcovat zhoršování vztahů směřující k šikanování těchto žáků jejich spolužáky.

Projevy šikanování

Šikanování má ve svých projevech velice různou podobu.

Mezi základní formy šikany patří:

- Verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana, děje se pomocí IT technologií)
- Fyzická šikana, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti)
- Smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.)

Přímé a nepřímé varovné signály šikanování: Podstatnou vlastností šikany je skrytost. Ta je dána tím, že odhalení šikany brání z rozličných důvodů všichni účastníci vyšetřování, včetně oběti. Z tohoto důvodu je důležité umět rozpoznat přímé a nepřímé signály šikany.

Nepřímé signály šikanování mohou být např.: Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády. Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními. O přestávkách vyhledává blízkost učitelů. Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený. Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči. Stává se uzavřeným. Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje. Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené. Mívá zašpiněný nebo poškozený oděv. Stále postrádá nějaké své věci. Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy. Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy. Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole. Objevují se u něho odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Přímé signály šikanování mohou být např.: Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným nebo pohrdavým tónem. Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil. Příkazy, které žák dostává od jiných

spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje. Honění, strkání, šťouchání, kopání, rány, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí. Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

Odpovědnost školy

V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinna zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Z tohoto důvodu musí pedagogičtí pracovníci šikanování mezi žáky předcházet, jeho projevy neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

Škola a prevence šikanování

Základem prevence šikanování a násilí je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky a mezi žáky a učiteli. Škola usiluje o vytváření bezpečného prostředí a za tím účelem: podporuje solidaritu a toleranci, podporuje vědomí sounáležitosti, posiluje a vytváří podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy, uplatňuje spolupráci mezi dětmi a rozvíjí jejich vzájemný respekt, rozvíjí jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince. Pedagogičtí pracovníci vedou důsledně a systematicky žáky k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka. Pomáhají rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka. Všichni pedagogičtí pracovníci by měli vnímat vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních kolektivech, kde působí, jako nedílnou a velmi důležitou součást své práce. Důležité aktivity školy nelze spojovat jen s určitým vyučovacím předmětem nebo skupinou předmětů. Vztahy a chování pedagogických i nepedagogických pracovníků vůči sobě a vůči žákům, ovlivňuje chování žáků. Ve školním řádu jsou jasně stanovena pravidla chování včetně sankcí za jejich porušení.

Metody vyšetřování šikanování

Situace, které zvládne škola řešit sama:

1. Kontaktovat metodika prevence nebo výchovného poradce.
2. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili, a s oběťmi.
3. Nalezení vhodných svědků.
4. Individuální rozhovory se svědky.
5. Zajištění ochrany obětem.
6. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.
7. Realizace vhodné metody: a) Metoda usmíření b) Metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise)
8. Třídní hodina a) Efekt metody usmíření b) Oznámení potrestání agresorů
9. Rozhovor s rodiči oběti a agresora
10. Práce s celou třídou

Nápravná opatření

Běžná výchovná opatření pro potrestání agresorů:

Výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy)

Snížení známky z chování

Spolupráce s rodiči

Při nápravě šikanování je potřebná spolupráce vedení školy, školního metodika prevence, výchovného poradce a dalších pedagogických pracovníků, jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací.

POSTUP ŠKOLY PŘI VÝSKYTU A KONZUMACI TABÁKOVÝCH VÝROBKŮ A NIKOTINOVÝCH SÁČKŮ VE ŠKOLE

Ve vnitřních i vnějších prostorách školy je zakázáno kouřit, užívat tabákové výrobky a nikotinové sáčky.

1. Pokud je žák přistižen při konzumaci tabákových výrobků či nikotinových sáčků v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci školních akcí, je primárně nutné mu zabránit v další konzumaci.
2. Tabákový výrobek či nikotinový sáček je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
3. Pedagogický pracovník o události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, zejména odkud má tabákový výrobek či nikotinový sáček. Zápis založí do své agendy.
4. V případě porušení zákazu kouření, užití tabákového výrobku či nikotinového sáčku informuje třídní učitel zákonného zástupce žáka.
5. V závažných případech (zejména s ohledem na věk a chování dítěte) a jestliže se jednání opakuje, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany dětí.
6. Z konzumace tabákových výrobků či nikotinových sáčků je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem.

Legislativní rámec

Tzv. protikuřácký zákon č. 65/2017 Sb. (zákon o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek) definuje, co je tabákový výrobek, kuřácká pomůcka, bylinný výrobek (a to i v případě, že neobsahuje tabák) určený ke kouření a elektronická cigareta. Udává pravidla pro zákaz prodej tabákových výrobků a ostatních výše uvedených výrobků (včetně elektronických cigaret a jakýchkoliv jejich součástí). Zákon dále vymezuje zákaz kouření tabákové výrobky a užívat elektronické cigaret.

POSTUP ŠKOLY PŘI VÝSKYTU A KONZUMACI ALKOHOLU VE ŠKOLE

1. V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci alkoholu v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí pořádaných školou, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
2. Alkohol je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
3. Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.
4. V případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a zavolá lékařskou službu první pomoci.
5. Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, sepíše pedagogický pracovník o události stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, případně od koho má alkohol), který založí do své agendy a vyrozumí vedení školy a zákonné zástupce žáka.
6. V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
7. Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany dítěte a vyčká jeho pokynů.
8. Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval alkohol ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky.
9. Jestliže se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně právní ochrany dětí.
10. V případě uživatele zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola potřebné informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
11. Z konzumace alkoholu ve škole je třeba vyvodit sankce. Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění jiných k užívání alkoholických nápojů.
12. Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Legislativní rámec

Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů, je základním zákonem, který upravuje nakládání a konzumaci alkoholu. V § 2 písm. f tohoto zákona je přehledná a jasná definice alkoholického nápoje – jedná se o jakýkoli nápoj obsahující více než 0,5 % objemových etanolu (nealkoholické pivo je tedy ve smyslu tohoto ustanovení nealkoholickým nápojem). Zákon dále v § 11 jasně vymezuje zákaz a omezení prodeje a podávání alkoholických nápojů. Je zakázáno, mimo jiné, prodávat a podávat alkoholické nápoje:

- ve škole a školském zařízení,
- na akci určené pro osoby mladší 18 let. Pedagogický pracovník nemůže překračovat v právních věcech své kompetence. Právní kvalifikace jednání je doménou pouze orgánů činných v trestním řízení – tedy Policie ČR, státního zástupce a soudce, nikoli školy, školského zařízení či pedagogického pracovníka.

POSTUP ŠKOLY PŘI KONZUMACI, DISTRIBUCI NEBO NÁLEZU OMAMNÝCH A PSYCHOTROPNÍCH LÁTEK (dále jen OPL) VE ŠKOLE

1. V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci OPL v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
2. Návykovou látku je třeba žákovi odebrat a zajistit ji, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
3. Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, zda mu nehrozí nějaké nebezpečí.
4. V případě, kdy je žák pod vlivem OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.
5. Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, pedagogický pracovník ihned zajistí vyjádření žáka a vyzoomí vedení školy a zákonné zástupce žáka, zápis z rozhovoru se žákem uloží do své agendy.
6. V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování nebo dbát pokynů zaměstnanců školy, vyzoomí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
7. Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyzoomí škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů.
8. Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval OPL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky.
9. Škola současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně právní ochrany dítěte.
10. V případě zájmu žáka nebo jeho zákonných zástupců poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci.
11. Z konzumace OPL ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školou. Nicméně je nutné rozlišovat distributora od uživatele. Uživatel je nebezpečný pouze sobě, distributor všem. Distribuce je trestným činem.
12. Navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno rovněž za nebezpečné a protiprávní jednání.
13. Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem OPL, respektive kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Legislativní rámec

Přehled předpisů legislativní i nelegislativní povahy z oblasti primární prevence užívání návykových látek lze najít na internetových stránkách MŠMT: <http://www.prevence-info.cz/legislativa/prehled/trch/uzivani%20navykovych%20latek>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů;

Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů;

Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

POSTUP ŠKOLY PŘI ŘEŠENÍ NETOLISMU

Termínem netolismus označujeme závislost na tzv. virtuálních drogách. Mezi ně patří zejména: počítačové hry, sociální sítě, internetové služby (různé formy chatu), virální videa, mobilní telefony, televize aj.

1. V případě, že má učitel u žáka podezření na některou z forem netolismu, seznámí s touto skutečností školního metodika prevence, třídního učitele a vedení školy.
2. Školní metodik prevence nabídne žákovi adekvátní pomoc. Tou může být především zprostředkování kontaktů na odborná zařízení a podpora žáka při řešení obtížných situací, které mu jeho rizikové chování přináší.
3. Školní metodik prevence současně informuje zákonné zástupce.
4. Zákonným zástupcům nabídne pomoc a předá databázi institucí zabývajících se touto problematikou (pedagogicko-psychologická poradna, středisko výchovné péče, odborná zdravotnická zařízení, nestátní organizace orientované na danou problematiku).

POSTUP ŠKOLY PŘI ŘEŠENÍ SEBEPOŠKOZOVÁNÍ

Sebeпоškozování je komplexní autoagresivní chování, které na rozdíl od sebevraždy nemá fatální následky a které lze nejlépe chápat jako nezralou odpověď na akutní anebo chronický stres, nezvladatelné emoce či myšlenkové pochody. Nejčastěji pozorovaným sebeпоškozujícím chováním je řezání (žiletkou, střepem atd.), pálení kůže, škrábání, píchání jehlou, rozrušování hojících se ran, značkování rozpáleným kovem nebo například značkovací pistolí, obrušování popálené kůže, kousání, údery, nárazy, dloubání, tahání kůže a vlasů/ochlupení a další.

1. Pokud má učitel u žáka podezření na některou z forem sebeпоškozování, oznámí tuto skutečnost neprodleně školnímu metodikovi prevence, třídnímu učiteli a vedení školy. V případě přímého rizika vážného zranění nebo smrti následkem sebeпоškození je namístě okamžitá, i nedobrovolná hospitalizace na psychiatrii – při odmítání hospitalizace bývá nutná asistence Policie ČR.
2. Školní metodik prevence kontaktuje rodinu a zahájí systematickou spolupráci.
3. Školní metodik prevence se společně s třídním učitelem snaží zjistit příčiny sebeпоškozování.
4. Školní metodik prevence motivuje zákonné zástupce žáka k návštěvě specialisty – krizové centrum, psychologická/psychiatrická ambulance, pedagogicko-psychologická poradna.
5. Škola stanoví jasně hranice a pravidla na půdě školy (například lze zavést pravidlo, že žák může za učitelem přijít kdykoliv, když pocítuje nutkání poškodit se).
6. Ohlašovací povinnost (Policie ČR/ OSPOD) se netýká přímo sebeпоškozování, ale doprovodných problémů, které často sebeпоškozování doprovázejí – šikany, sexuálního zneužívání, zanedbávání péče, týrání dítěte (syndrom CAN) atd., povinnost hlášení podléhá rovněž podezření navádění dětí k sebeпоškození/sebevraždě (skupina poškozujících se, kyberšikana).

POSTUP ŠKOLY PŘI ŘEŠENÍ ZÁVISLOSTI NA NOVÝCH NÁBOŽENSKÝCH HnutíCH

Za rizikové považujeme především skupiny řazené ke kultům a sektám. Pod pojmem „sekta“ rozumíme v kontextu primární prevence rizikového chování určitou ohraničenou sociální skupinu, jejíž členové sdílejí ideologický koncept, jehož prostřednictvím se skupina vymezuje vůči svému okolí, a dochází při tom k postupné sociální izolaci, manipulaci a ztrátě soukromí.

1. V případě, že má učitel u některého žáka podezření na příslušnost k tzv. novým náboženským hnutím, informuje o této skutečnosti ředitele školy, třídního učitele, školního metodika prevence a zákonného zástupce dítěte.
2. Pokud je rodina členem společenství se znaky sekty a není podezření na zanedbávání péče či jiný trestný čin vůči dítěti, není možné ze strany pedagoga ovlivnit zapojení dítěte do tohoto společenství.
3. V odůvodněných případech je možné kontaktovat tato pracoviště – PPP, středisko výchovné péče, OSPOD, Policii ČR.

POSTUP ŠKOLY PŘI ŘEŠENÍ RIZIKOVÉHO SEXUÁLNÍHO CHOVÁNÍ

K rizikovému sexuálnímu chování patří předčasný začátek pohlavního života (do této skupiny řadíme také zvýšenou konzumaci pornografie před 15. rokem života), vysoká frekvence pohlavních styků, náhodné známosti, promiskuita, prostituční chování, prezentování vlastních explicitně erotických materiálů na internetu, krvavé sexuální praktiky, vaginální, anální a orální styk bez použití kondomu mimo dlouhodobé partnerství, kde se předpokládá věrnost partnerů. Dítě může být buď aktivním konatelem rizikového sexuálního chování, nebo jeho obětí.

Učitel by měl zasáhnout tehdy, kdy lze sexuální chování pokládat za škodlivé. A to v těchto případech: pokud ho dítě neprovádí v soukromí; pokud vznikne podezření, že při něm nějak zraňuje sebe nebo někoho dalšího; pokud se ze sexuálního chování stane nutkavé chování (to znamená, že tomu dítě věnuje tolik prostoru, že zanedbává svoje běžné povinnosti, hygienu, přátele, učení a podobně). Pokud má učitel podezření na některou z forem rizikového sexuálního chování, informuje o této skutečnosti ředitele školy, třídního učitele, školního metodika prevence a zákonného zástupce dítěte. Podle závažnosti rizikového chování je možno situaci řešit buď na půdě školy, nebo ve složitějších případech zprostředkovat kontakt rodičů se specializovaným pracovištěm. V případě, že rodiče nemají zájem situaci řešit, je potřeba kontaktovat OSPOD, resp. Policii ČR.

POSTUP ŠKOLY – PŘÍSLUŠNOST K SUBKULTURÁM

Subkultury (např. anarchismus, emo, gothic, hip – hop, punk, ska/reggae, RPG komunity, skinheads) jsou přirozenou součástí života dospívajících. Umožňují dospívajícímu především odpoutat se od pasivního následování hodnot rodičů a autorit, vytváří předpoklad pro budoucí tvorbu vlastní identity v rámci společnosti a představují první krok v rámci nacházení vlastní svébytnosti (proces individuace). Samotná příslušnost k subkultuře ještě nic neznamena, nenese automaticky nebezpečí výskytu rizikového chování. Negativním dopadem příslušnosti k některým subkulturám může být osvojení si některých forem rizikového chování, nejčastěji různé formy závislostního jednání (konzumace nejrůznějších drog či ulpívání na jednom typu činnosti). Pokud se vyskytne případ příslušnosti žáka k některé subkultuře, úkolem školy není řešit tuto příslušnost, ale pouze případné projevy rizikového chování. Specifická intervence je řízena povahou rizikového chování (viz doporučený postup při závislosti na návykových látkách apod.).

POSTUP ŠKOLY PŘI ŘEŠENÍ DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Domácí násilí řadíme mezi typy rizikového chování, které mohou ohrozit zdravý vývoj žáků a mít nepřímé dopady na chování žáků. Má negativní vliv na harmonický vývoj dětí a mladistvých zejména v oblasti emocionální, vztahové, může ohrozit i zdravý tělesný vývoj. Násilí, které se odehrává v rodině, se může projevat v chování žáka a může být jedním z důvodů dalších forem rizikového chování (např. záškoláctví, užívání návykových látek, sebepoškozování, násilné chování aj.). Domácí násilí představuje obvykle fyzické, psychické, nebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, k němuž dochází skrytě v soukromí. Je typické, že se intenzita násilného chování v průběhu času stupňuje, což snižuje schopnost oběti i agresora toto chování zastavit a pracovat na nápravě narušeného vztahu.

Pokud vyučující získá hodnověrným způsobem poznatky o tom, že někdo připravuje, páchá nebo již spáchal jednání, které lze posoudit jako týrání dítěte, má podle platných zákonů tzv. oznamovací povinnost. Jakmile se tedy kdokoli ve škole dozví o násilí páchaném na dítěti, pak tuto skutečnost neprodleně oznámí orgánům činným v trestním řízení. Souběžně je povinností školy informovat také OSPOD.

POSTUP ŠKOLY PŘI ŘEŠENÍ SEBEVRAŽDENÉHO CHOVÁNÍ

Sebevražda je obvykle dlouhodobý proces s určitým vývojem (od sebevražedných myšlenek, tendencí, plánů, až k rozhodnutí vzít si život). Ukazuje se, že mnoho lidí, kteří o sebevraždě přemýšlí nebo se o ni pokusí, ve skutečnosti zažívají silnou psychickou bolest a hledají řešení, jak se jí zbavit. Sebevražda tak může být nešťastným vyústěním vnitřního utrpení. Sebevraždě se dá předejít. Varovné signály, pokud žák pomýšlí na sebevraždu:

Změny v chování:

- samotářství, vyhýbání se kamarádům či oblíbeným činnostem
- potíže se soustředěním
- zhoršený školní prospěch
- rizikové chování (např. užívání návykových látek)
- změna chuti k jídlu
- potíže se spánkem (např. polehávání či pospávání v hodinách)
- potíže ve vztazích
- zanedbávání svého vzhledu
- sebepoškozování
- zabývání se myšlenkami na sebevraždu či ukončení života
- vyhledávání informací o sebevraždě, shromažďování prostředků k vykonání sebevraždy (např. lano, léky)
- rozdávání osobních věcí

V prožívání:

- náhlé změny nálad
- dlouhodobý smutek, plačtivost
- zvýšená úzkostnost
- podrážděnost, výbuchy vzteku
- vyčerpanost, apatie, pasivita
- nízké sebehodnocení a sebedůvěra

V komunikaci:

- (ne)přímé vyjádření, že chce zemřít (*Přál/a bych si být mrtvá. Nechci žít. Kéž bych se nikdy nenarodil/a.*)
- vyjádření beznaděje (*Nic nemá smysl. Můj život nemá smysl.*)
- vyjádření toho, že je všem na obtíž (*Kdybys tu nebyl/a, nikomu bych nechyběl/a.*)
- psaní deníku či básní, ve kterých se objevuje téma smrti či sebevraždy
- loučení se s ostatními, dopisy na rozloučenou
-

Intervence pedagoga lze rozdělit do 3 situací dle akutnosti sebevražedného jednání:

- mírné riziko – žák má myšlenky na sebevraždu
- střední až vysoké riziko – žák má sebevražedné tendence
- akutní riziko – žák se pokusil o sebevraždu na půdě školy

Postup školy v případě mírného rizika:

1. učitel, který získá informaci nebo má podezření, kontaktuje ředitelku školy
2. podpůrný rozhovor s žákem (vede pracovník školního poradenského pracoviště nebo učitel, ke kterému má žák důvěru)
3. pokud se potvrdí myšlenky na sebevraždu, potom:
4. poděkovat žákovi za důvěru, podpořit ho a navrhnout další kroky:
5. schůzka s metodikem prevence, kontaktovat zákonné zástupce (předat jim kontakty na Linku bezpečí, Centrum Locika a OSPOD), z jednání s žákem i se zákonným zástupcem udělat zápis, zvýšená péče o žáka a jeho sledování

Postup školy v případě akutního rizika:

Žák si ve škole ublížil (spolykal prášky, pořezal se,...), chystá se k tomu nebo vyhrožuje, že si ublíží.

První dospělý, který žáka najde, by měl:

1. snažit se jednání zabránit, pokud lze, nebo poskytnout první pomoc
2. zůstat s žákem a nenechat ho o samotě
3. zavolat Rychlou záchrannou službu (155)
4. zavolat si na pomoc další dospělou osobu, která mu pomůže situaci řešit:
5. informovat ředitelku školy
6. zavolat zákonným zástupcům žáka a informovat je o situaci
7. udělat zápis o situaci
8. zaznamenat situaci do Knihy úrazů
9. zvýšená péče o žáka a jeho sledování-vytvořit bezpečnostní plán

Příloha č. 3 Strategie předcházení školní neúspěšnosti

Jedním z vážných problémů, které je třeba řešit a předcházet jim, je školní neúspěšnost. Jednou z možností je individuální práce s žákem, případně s jeho rodinou. Příčinou mohou být individuální rozdíly v osobnosti žáků, jejich motivace a výkonnost, ale také rodinná výchova. Neúspěch mívá obvykle mnoho příčin, které je třeba včas rozpoznat a podchytit.

Školní úspěšnost i neúspěšnost je ovlivňována jednak osobností žáka – např. nízkou odolností vůči zátěži, poruchami učení a chování, zdravotními komplikacemi žáka, ale také nemotivujícím rodinným zázemím. Žáci jsou často ohroženi sociálně nežádoucími jevy, mají problémy ve vztazích v rodině nebo ve škole.

Při řešení školních neúspěchů je nutná úzká spolupráce pedagogických pracovníků, zákonných zástupců a žáka samotného. Často je nutná i konzultace s odborníky. Strategie předcházení školní neúspěšnosti vychází z Vyhlášky č. 27/2016 Sb. a jejím cílem je vyhledávání potencionálně neúspěšných žáků a vytváření podmínek ke zlepšení jejich školní úspěšnosti.

Příčiny školní neúspěšnosti

- osobnost dítěte - snížená inteligence, nedostatečná paměť, emoční labilita, nízká sebedůvěra, poruchy učení, poruchy chování a jiné zdravotní komplikace žáka,
- rodina - nepodnětné rodinné prostředí, rozdílné osobnostní a sociální podmínky života v rodině, nesprávné typy výchovy, složitá rodinná situace,
- výchovně vzdělávací proces – malá aktivizace žákovy osobnosti ve vyučování, nedostatečná motivace, nerespektování vývojových hledisek a principů pedagogické práce, špatné vztahy mezi učitelem a žákem, popřípadě mezi žákem a spolužáky, konflikty ve spolupráci školy s rodinou.

Doprovodné projevy školní neúspěšnosti

- neurotické příznaky – bolesti hlavy, břicha, nechutenství, zvracení, tiky, školní fobie,
- poruchy chování – záškoláctví, úteký ze školy nebo z domova,
- obranné mechanismy – ztráta motivace, pocit méněcennosti, fantazie, regrese.

Postoj dítěte a rodičů ke školní práci

Velmi důležitou roli hraje také postoj dítěte i rodičů ke škole a školní práci. Tento postoj závisí především na dobré motivaci a zvyšování sebedůvěry dítěte. Postoj žáka ke škole dále ovlivňují i dílčí úspěchy a neúspěchy ve vzdělávacím procesu. Žáci, kteří pracují pod úrovní svých schopností a bez zvýšeného vlastního úsilí, nejsou motivováni k lepším výsledkům a bývají ve škole nespokojeni. Neúspěch může být u žáka podnětem k většímu úsilí a snaze o zlepšení výsledků. Pokud jsou však neúspěchy příliš časté, motivace žáka se rychle snižuje.

Předcházení školní neúspěšnosti ze strany školy

V první řadě je nutné podrobit dítě kvalitní pedagogické, speciálně-pedagogické a případně psychologické diagnostice, aby byly odhaleny konkrétní příčiny selhávání žáka ve škole. Diagnostika žákových možností, učebních stylů a vzdělávacích potřeb nám pak umožní nastavit vhodná opatření. Je potřeba reagovat včas tak, aby žák byl schopen zastavit svůj pokles výkonu a případně se vrátit mezi "školsky úspěšné žáky".

Možná opatření volíme individuálně na základě diagnostiky a zjištěných potřeb žáků:

1. Poruchy učení a chování, jiná zdravotní omezení a znevýhodnění: kompenzace nedostatků s pomocí speciálně pedagogických metod a postupů na základě doporučení z PPP nebo SPC, integrace žáka a případné vytvoření IVP.
2. Odchylka v celkové úrovni inteligence: žákovi bude stanoveno základní učivo, které po něm bude požadováno podle jeho možností a schopností, vhodné metody práce, motivace–zažití úspěchu, možnost opravit si známku, individuální konzultace ve vyučování i mimo něj, spolupráce s PPP-integrace na základě IVP a realizování dalších podpůrných opatření doporučených poradnou.
3. Žáci sociálně znevýhodnění: motivace žáka k učení, spolupráce s rodinou, vytvoření podmínek pro domácí přípravu, přístup k internetu ve škole, nabídky doučování.
4. Žáci s vysokou absencí jsou velmi často ohroženi sklouznutím do školní neúspěšnosti: včas žákům nabídnout podporu při zvládnutí zameškané látky-plán dostudování učiva a termíny dozkoušení, konzultace s žákem a rodiči, kde se domluví zvýšený dohled nad žákem, nabídka doučování.
5. Žáci, u kterých nastala změna rodinné situace: nabídnout pomoc pedagoga, psychickou podporu, případně doučování.
6. Žáci, kteří neovládají český jazyk (= žáci s odlišným mateřským jazykem): zařazení žáka do výuky, spolupráce s rodinou, vhodné metody práce, nastavit plán jazykové podpory, případně plán pedagogické podpory.

Postup při řešení školní neúspěšnosti – podpůrný program (plán pedagogické podpory nebo také plán podpůrných opatření)

Hlavním opatřením je jednoznačně zvýšená spolupráce s rodiči.

- Pokud žák neprospívá, vyučující konkrétního předmětu písemně informují rodiče žáků, kteří za toto čtvrtletí neprospívají (jsou hodnoceni známkou nedostatečný nebo dostatečný, ale vyučující vyhodnotí vývoj jako rizikový).
- Dochází k přímé individuální podpoře žáka. Využijeme individuální konzultaci rodičů, žáka a vyučujícího k diagnostice školní neúspěšnosti (stanovení důvodu – např. nerozumí výkladu, neumí se učit, neudrží pozornost, má slabou vůli připravovat se na výuku, nejeví zájem o výuku, bojí se sdělit, že něčemu nerozumí), poradenství (např. nastavení podpory při učení, zjištění učebních stylů) a podpoře (nabídka doučování). O schůzce bude veden záznam.
- Pokud se situace nezlepšuje, bude žákovi sestaven podpůrný plán (plán pedagogické podpory). d) Pokud žák zamešká více než 100 hodin výuky, vyvolává se jednání s rodiči preventivně. Přítomen je třídní učitel, žák a rodič, případně učitel předmětu, kde se už objevily problémy. Domluví se podpora žákovi tak, aby byl schopen kompenzovat svou absenci (plán práce, termíny zkoušení, obsah učiva, možnost individuální konzultace, doučování se spolužáky atd.).
- Plán pedagogické podpory bude po 3 měsících vyhodnocen konkrétním učitelem. Na základě výsledků vyhodnocení bude zvolen další postup. V případě, že nastavená podpůrná opatření jsou nedostačující a je podezření na poruchy učení nebo chování, žák bude poslán na vyšetření do ŠPZ. V opačném případě se bude pokračovat v poskytovaných podpůrných opatřeních. Po uzavření klasifikace na závěr školního roku bude vyhodnocena efektivita tohoto plánu.

Plán pedagogické podpory (plán podpůrných opatření)

Pokud selže individuální podpora žákovi a ten je hodnocen nedostatečnou nebo je hodnocen dostatečnou a jeho vyučující vyhodnotí další vývoj jeho výkonů jako rizikový, nabízí se žákovi a jeho zákonným zástupcům plán pedagogické podpory (dále jen „PLPP“). PLPP pro neprospívající žáky je souhrn opatření žákům a jejich rodičům, který se podpisem všech stran stává pro všechny závazným. Vypracovává ho vyučující předmětu, ve kterém žák neprospívá, ve spolupráci se školním metodikem prevence a výchovným poradcem.

Formy a metody práce

Pro úspěšnost podpůrného programu jsou podstatné především formy a metody práce využívané učitelem, ke kterým patří zejména:

- snaha zachytit problém co nejdříve a odhalit příčiny neúspěšnosti,
- přesazení žáka do přední lavice,
- uplatnění individuálního přístupu k žákovi, respektování osobního tempa,
- pozitivní motivace,
- zadávání pravidelných úkolů vycházejících ze stanoveného obsahu učiva, tj. podpůrného plánu – zadání práce pro domácí přípravu-dílčí úkoly odpovídající žakovým vzdělávacím možnostem,
- užívání podpůrných aktivit – oznámení písemné práce, stanovení termínu zkoušení z konkrétního učiva, umožnění opakovaného opravného pokusu,
- používání podpůrných pomůcek při samostatné práci – přehledy, tabulky, kalkulačky, nákresy, aj. dle charakteru předmětu, které pomohou žákovi lépe se orientovat v učivu,
- individuální práce se žákem v rámci individuálních konzultací i v rámci vyučovací hodiny – pomoc žákovi odstranit výrazné mezery v učivu, podpora při výuce při výkladu nového učiva,
- nabídka individuálních konzultací,
- nabídka doučování.

Motivace a zvyšování sebedůvěry

- klademe na dítě přiměřené nároky
- zdůrazňujeme jeho pozitivní stránky
- oceňujeme jeho jedinečnost
- umožňujeme dítěti vyslovovat vlastní názory
- podporujeme aktivitu dítěte
- pomáháme dítěti a radujeme se z jeho úspěchů
- rozvíjíme u dítěte pocit empatie
- vyhýbáme se negativnímu srovnávání

S žáky ohroženými školní neúspěšností pracuje pedagogický pracovník, v jehož předmětu je dítě neúspěšné, výchovná poradkyně, školní metodik prevence, asistent pedagoga. PLPP vypracovává vyučující předmětu, v němž žák neprospívá, ve spolupráci s výchovným poradcem a školním metodikem prevence.

Příloha č. 4: Postup školy při řešení specifík v chování žáků s PAS

Poruchy autistického spektra (dále jen „PAS“) jsou skupinou poruch, které se diagnostikují na základě projevů chování. Jsou označovány jako vše pronikající vývojové poruchy, mezi které jsou řazeny mj. dětský autismus, atypický autismus, Rettův syndrom, Aspergerův syndrom apod.

Základní diagnostická triáda PAS zahrnuje různou míru narušení v těchto oblastech:

- sociální interakce a sociálního chování
- verbální i neverbální komunikace
- v oblasti představitosti a hry, omezených vzorců chování, zájmů nebo aktivit.

Stupeň závažnosti poruch bývá různý, typická je také značná variabilita projevů. I v případě nejlehčích forem postižení zhoršují sociabilitu a ztěžují zařazení jedince do společnosti.

Specifika v chování žáků s poruchou autistického spektra

PAS jsou celoživotní, některé projevy s věkem mizí, jiné se zase mohou objevit. Děti, žáky a studenty s PAS považujeme ve školské praxi za žáky s různou mírou speciálních vzdělávacích potřeb. Chování a jednání žáků s PAS ovlivňuje především odlišné vnímání, porozumění a sociální komunikaci. Chování a projevy jsou u každého žáka s PAS značně různorodé. Některé schopnosti a dovednosti mohou být rozvinuté, jiné výrazně opožděné nebo nerozvinuté. U žáků s PAS se lze setkat s různou mírou rozvoje řeči, různými intelektovými schopnostmi i s různým stupněm zájmu o sociální kontakt. K projevům v oblasti tzv. diagnostické triády je často přidružena přecitlivělost na různé podněty jako zvuky, světlo, barvy, pachy, dotek. Častým projevem jsou stereotypní pohyby, zvláštní zájmy, omezená schopnost spontánně sdílet s ostatními dětmi radost a zájmy, či rigidní a kompulzivní chování. Četnost takového chování se zvyšuje při nadměrné stresové zátěži žáka. To může být znamením „přetažení“ žáka. Při prevenci vzniku nežádoucího chování, stresu, či afektu je třeba mít na paměti, že žák s PAS v zátěžové a pro něj nestandardní situaci může opomíjet základní životní potřeby, jako např. fyziologická potřeba, příjem potravy, tekutin. Pokud pozorujeme na žákovi neklid, je vhodné nabídnout pití, připomenout jídlo, pamatovat na toaletu. Může se stát, že je žák dehydratovaný, hladový atd., ale sám tyto potřeby aktivně neřeší. Únava a „přetažení“ jsou signálem potřeby odpočinku, který dokáže navodit zklidnění. Pokud stereotypní rigidní projevy nejsou sebepoškozujícího nebo okolí ohrožujícího charakteru, je nutné nelpět na jejich zastavení, postupně odezní. Tyto projevy nesmí být důvodem jakékoliv formy trestání žáka.

Příčiny projevů rizikového chování

Krizové situace ve škole či školském zařízení zahrnují zejména rizikové chování vyvolané situací, která nastane z důvodu nepochopení současné potřeby žáka, kterou může být nepohodlí, změny aktuálního zdravotního stavu, či jiných faktorů, které ovlivňují jeho aktuální naladění. Reakcí žáka na takové nepochopení je řešení situace neadekvátním způsobem, neadekvátními verbálními projevy, vzdorovitým chováním, stereotypním chováním, agresí vůči ostatním spolužákům či dospělým, sebepoškozováním, výbušným chováním, vulgárním vyjadřováním apod. Jedná se o manifestaci vysoce stresové situace, ve které se žák ocitl.

Pravidla předcházení rizikovému chování

Pro předcházení krizových situací spojeným s rizikovým chováním žáků s PAS je nutné dodržovat tato pravidla:

- pravidlo přesnosti, jasnosti instrukcí a zajištění předvídatelnosti
- pravidlo jasné a konkrétní motivace
- pravidlo vyšší míry tolerance
- pravidlo důslednosti v přístupu k žákovi
- vyšší míra vizuální podpory nadstandardní řešení obtíží s pozorností
- vyšší míra vysvětlování sociálně komunikačních pravidel a situací
- vyšší míra pomoci v některých situacích, které vyžadují praktický úsudek
- možnost odpočinku, relaxace

Postup školy pro prevenci vzniku problémových situací u žáků s PAS

1. Při diagnostikování žáka s PAS školským poradenským zařízením výchovný poradce seznámí všechny pedagogické pracovníky, kteří budou s daným žákem přicházet do kontaktu, s obecnými specifiky diagnózy PAS a zásadami pro předcházení rizikových projevů chování. Dále jim předá informace o individuálních zvláštích a potřebách daného žáka, které vycházejí z doporučení ŠPZ. O této skutečnosti bude vyhotoven písemný zápis s podpisy všech zúčastněných.
2. Výchovný poradce spolu s třídním učitelem žáka s PAS vypracuje krizový plán (viz příložený formulář), který by měl obsahovat popis konkrétních kroků při vzniku nevhodného chování či problémové situace, vymezení kompetencí a odpovědnosti jednotlivých zaměstnanců, včetně přesného stanovení podmínek, kdy a za jakých okolností škola žádá o pomoc jiné odborníky.
3. Výchovný poradce úzce spolupracuje s třídním učitelem žáka s PAS, případně s jeho asistentem.
4. Výchovný poradce a třídní učitel úzce spolupracují se zákonnými zástupci žáka s PAS a pravidelně je kontaktují ve snaze o získání aktuálních informací o případných změnách, současně informují zákonné zástupce žáka o průběhu vzdělávání, o změnách chování, změnách aktuálního zdravotního stavu, projevech rizikového chování žáka, o plánovaných nebo náhlých změnách ve školním prostředí oproti nastavenému standardu.
5. Výchovný poradce a třídní učitel spolupracují se školským poradenským zařízením, které vydalo doporučení žákovi s PAS, případně s lékařskými specialisty, v jejichž péči žák s PAS je.
6. Třídní učitel dále o problematice poruchy žáka s PAS vhodným způsobem informuje školní kolektiv, zohledňuje přitom věk žáků. Formou nejrůznějších metod rozvíjí u žáků schopnost diskutovat, pracovat v týmu a respektovat ostatní, uvědomovat si význam a podstatu pomoci a solidarity mezi lidmi, vzájemné úcty a snášenlivosti.

Krizový plán pro prevenci vzniku problémových situací týkajících se žáka s PAS

Jméno a příjmení žáka:

Datum narození:

Místo trvalého pobytu:

Telefon na zákonného zástupce:

Název a adresa školy:

Ročník:

Ošetřující lékař/odborný lékař: **na základě souhlasu zákonného zástupce uváděno pro případ konzultace při vzniku problémové situace**

Pedagogický pracovník školního poradenského pracoviště spolupracující na vytváření „Krizového plánu“: **např. výchovný poradce**

Třídní učitel:

Asistent pedagoga:

Ostatní vyučující žáka:

Vychovatelka školní družiny:

Aktuální zdravotní stav žáka: **obsahuje popis speciálních vzdělávacích potřeb dle doporučení školského poradenského zařízení**

Popis obtíží žáka: **(spouštěcí mechanismy vzniku problémových situací u konkrétního žáka v konkrétních situacích, na konkrétních místech, v přítomnosti konkrétních osob, v jejich přístupu apod., např. fyziologická potřeba, příjem potravy, tekutin, únava a „přetažení“, přecitlivělost na různé podněty jako zvuky, světlo, barvy, pachy, doteky, nepohodlí, změny aktuálního zdravotního stavu, či jiných faktorů, které ovlivňují jeho aktuální naladění)**

Doporučený postup prevence vzniku problémových situací: **postup zpracován na základě osobnostní charakteristiky žáka viz „Popis obtíží žáka“ a dle doporučení školského poradenského zařízení**

Doporučený postup v případě, kdy problémová situace nastala: **obsahuje popis konkrétních kroků při vzniku nevhodného chování, problémového chování či problémové situace, vymezení kompetencí a odpovědnosti jednotlivých zaměstnanců, včetně přesného stanovení podmínek, kdy a za jakých okolností škola žádá o pomoc jiné odborníky, např. linku 155**

Podpisy informovaných osob: **všech, kteří jsou s žákem v interakci v době jeho pobytu ve škole nebo školském zařízení**

Podpis žáka:

Podpis zákonného zástupce:

Místo, datum:

Zpracoval/a:

Podpis ředitelky školy: